

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HERALDISK TIDSSKRIFT

Harald Nissen

Slektene Cicignons og Buddes våpenføring 289

Antti Matikkala

President Tarja Halonens vapen 308

Heraldisk litteratur siden sidst 316

Jan Raneke

Kåre Norwald Eikeland 1929-2002 320

Dette hæfte er udgivet med støtte fra Alfred Goods Fond.

Vejledning til forfatterne

Manuskripter indsendes til redaktionen i et eksemplar, mens forfatteren selv beholder en kopi. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendte manuskripter, billeder m.m., men returnerer i øvrigt billedmateriale efter brugen.

Manuskripter maskinskrives på A4-ark med 1 1/2 linjes afstand og 4-5 cm bred margen. Forkortelser bør så vidt muligt undgås (altså ikke H.T. eller lignende, men: Heraldisk Tidsskrift). Egentlige artikler skal være forsynet med et kort resumé på engelsk, tysk eller fransk.

Noterne markeres med et svævende tal (uden parentes) i brød- eller billedtekst, noterne skrives for sig og nummereres fortløbende. Titlen på de bøger og tidsskrifter, der henvises til, kursiveres eller understreges, og både forfatter, titel og udgivelsessted og -år medtages.

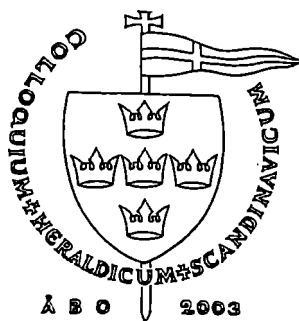
Billeder. Billedtekster skrives ligeledes for sig og nummereres fortløbende. Der bruges betegnelsen Ill./ill. både i brød- og billedtekst. Billedernes omtrentlige placering i brødteksten markeres i margenen. Billedforslag med tilhørende undertekster vedlægges samtidig med at manuskriptet indsendes. Billedteksterne skal foreligge på et af de skandinaviske sprog samt på resumeets sprog.

Håndskrevne rettelser bør ikke forekomme i manuskriptet. Når manuskriptet er godkendt og korrekturen foreligger, kan rettelser mod manuskriptet, herunder udvidelse af tekst eller noter, ikke ventes fulgt af redaktionen. Dersom rettelser mod manuskript er tvingende nødvendige, betales de af forfatteren.

Efter udsendelsen af tidsskriftet får forfatteren et antal heraf, svarende til antallet af trykte sider i artiklen.

Anmeldelser forsynes med overskrift af følgende indhold og med tegnsætning som anført: Forfatterens/forfatterens navn/e: Bogens titel (evt. undertitel eller skriftrække). Udgivelsessted, forlag, årstallet på titelbladet. Antal sider (evt. romertal + arabertal, f.eks. XII, 356 s.). Ved illustrerede værker antal plancher eller blot ill., antal kort. Pris i oprindelseslandets valuta.

Artikler modtages helst på diskette sammen med en papirudskrift af manuskriptet. Disketten bør kun vise én teksttype, altså uden kursivering, fed type eller understregninger. Sådanne markeringer kan derimod angives i det vedlagte manuskript. Teksten skrives uden brug af orddelinger, notefunktion og tabulator ved linjeskift, og der må ikke forekomme en blank linje mellem hvert nyt afsnit. Noterne følger samlet sidst efter teksten. Diskette leveres som WP 5.1, ASCII-format eller MacWrite.

**FORELØBIGT PROGRAM
FOR DEN 2. NORDISKE HERALDIKERKONFERENCE
PÅ ÅBO SLOTT, BRYGGMAN-SALEN, DEN 30. – 31. MAJ 2003
OM, HVORDAN HERALDIKKEN KOM TIL NORDEN**

Fredag den 30. maj

- kl. 10.00 velkomst
- kl. 10.30 *arkivar, seniorforsker Nils G. Bartholdy, Danmark: Det danske kongevåbens oprindelse og de ældste gengivelser*
- kl. 11.30 *ambassadør, dr. philos. Lars Tangeraa, Norge: Norges eldste kongevåben*
- kl. 13.00 lunch
- kl. 14.00 *statsheraldiker, fil. dr. Henrik Klackenborg, Sverige: Heraldikkens introduktion i Sverige: de första hundra åren*
- kl. 15.00 *agronom, konstnär Anders Segersven, Finland: Finlands medeltida adelsheraldik*
- kl. 16.00 omvisning på Åbo Slott
- kl. 17.30 Heraldisk Selskabs generalforsamling
- kl. 19.30 Åbo Historiska Museum og Finlands Nationalkommitté för Genealogi och Heraldik er værter ved en middag på Åbo Slott

Lørdag den 31. maj

- kl. 9.00 *universitetslektor Knud Prange, Danmark: Danske våbenskjolde – de første generationer*
- kl. 10.00 *førstebibliotekar Harald Nissen, Norge: Den eldste personheraldik i Norge*
- kl. 11.00 *överintendent Tuukka Talvio, Finland: De finska landskapsvapnen – historia och forskning*
- kl. 12.00 afslutning
- kl. 12.30 lunch

**TILMELDING TIL
DEN 2. NORDISKE HERALDIKERKONFERENCE
I ÅBO DEN 30. – 31. MAJ 2003**

Deltagers navn:

Adresse:

Postnr. og by: Land:

Ledsagers navn:

Jeg beder konferencen reservere hotelrum på Best Western Hotel Seaport, Passagerarhamnen, FI-20100 Åbo, telefonnr. + 358 2 283 3000, www.bestwestern.fi.

enkeltværelse (60 euro pr. nat), ankomst den afrejse den

dobbeltværelse (65 euro pr. nat), ankomst den afrejse den

(værelset betales kontant eller med kreditkort ved afrejsen)

Jeg ordner selv overnatning, eventuelt via Siljaline eller Vikingline (sæt kryds):
Rejsende med båd fra Stockholm til Åbo kan lade Siljaline (www.silja.fi) eller Vikingline (www.vikingline.fi) ordne hotelreservation til favorable priser. Disse selskaber benytter flere hoteller i Åbo. Et af dem er Best Western Hotel Seaport, der ligger 5 minutters gang fra Åbo Slott. Fra de centralt beliggende hoteller kan man på 12 minutter komme til havnen med buslinie 1 fra Salutorget.

Tilmeldingen sendes til:

arkivar Nils G. Bartholdy, Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, DK-1218 København K.,
og skal af hensyn til hotelreservationen være denne i hænde SENEST DEN 15.
APRIL 2003.

..... den 2003

underskrift

HERALDISK SELSKAB
HERALDISKA SÄLLSKAPET
HERALDISK SELSKAP

Sekretariatet:
Bybæpark 36
3520 Farum
Danmark

Poststemplets dato

Kære medlem

**Hermed indkaldes til HERALDISK SELSKABS årlige
generalforsamling
fredag den 30. maj 2003 kl. 17.30
I "Bryggman-salen", Åbo Slott, Åbo, Finland**

Med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning om selskabets virke i det forløbne år
3. Beretninger om lokalafdelingernes virke
4. Beretninger fra nedsatte udvalg
5. Kassererens forelæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse
6. Fastsættelse af næste års kontingent
7. Behandling af forslag fra styrelse eller medlemmer
8. Valg af medlemmer og suppleanter til styrelsen
Efter tur afgår Steen Clemmensen, Peter Kurrild-Klitgaard og Allan Tønnesen (Danmark), Hans Cappelen (Norge) samt Henrik Klackenberg (Sverige), som alle er villige til genvalg.
Suppleanterne Niklas Procopé (Finland), Arni Th. Arnason (Island), Geir Helgen (Norge) og Jesper Wasling (Sverige) er villige til genvalg.
9. Valg af to revisorer og to revisorsuppleanter
10. Eventuelt

Der gøres opmærksom på, at kun medlemmer, der har betalt kontingent for 2003, har stemmeret på generalforsamlingen.

Med venlig hilsen
styrelsen

Slektene Cicignons og Buddes våpenføring

Av Harald Nissen

Det hender at det gamle adelsleksikon fra 1700-tallet "Lexicon over adelige Familier i Danmarks, Norge og Hertugdømmene" har riktige opplysninger om blasonering av våpen, slik som i tilfellet med Cunningham.¹ Men man bør være forsiktig. Det gjelder for eksempel Cicignon. Her hjelper det heller ikke å bruke Løvenskiold, Rietstap eller Rolland.² Alle har de nemlig gal blasonering av Cicignons våpen. Det kan derfor være nyttig for dette tidsskriftets lesere å bli henvist til mer pålitelige kilder. Jeg vil også gjøre rede for Buddes våpen, for å oppklare en del misforståelser.

Cicignon

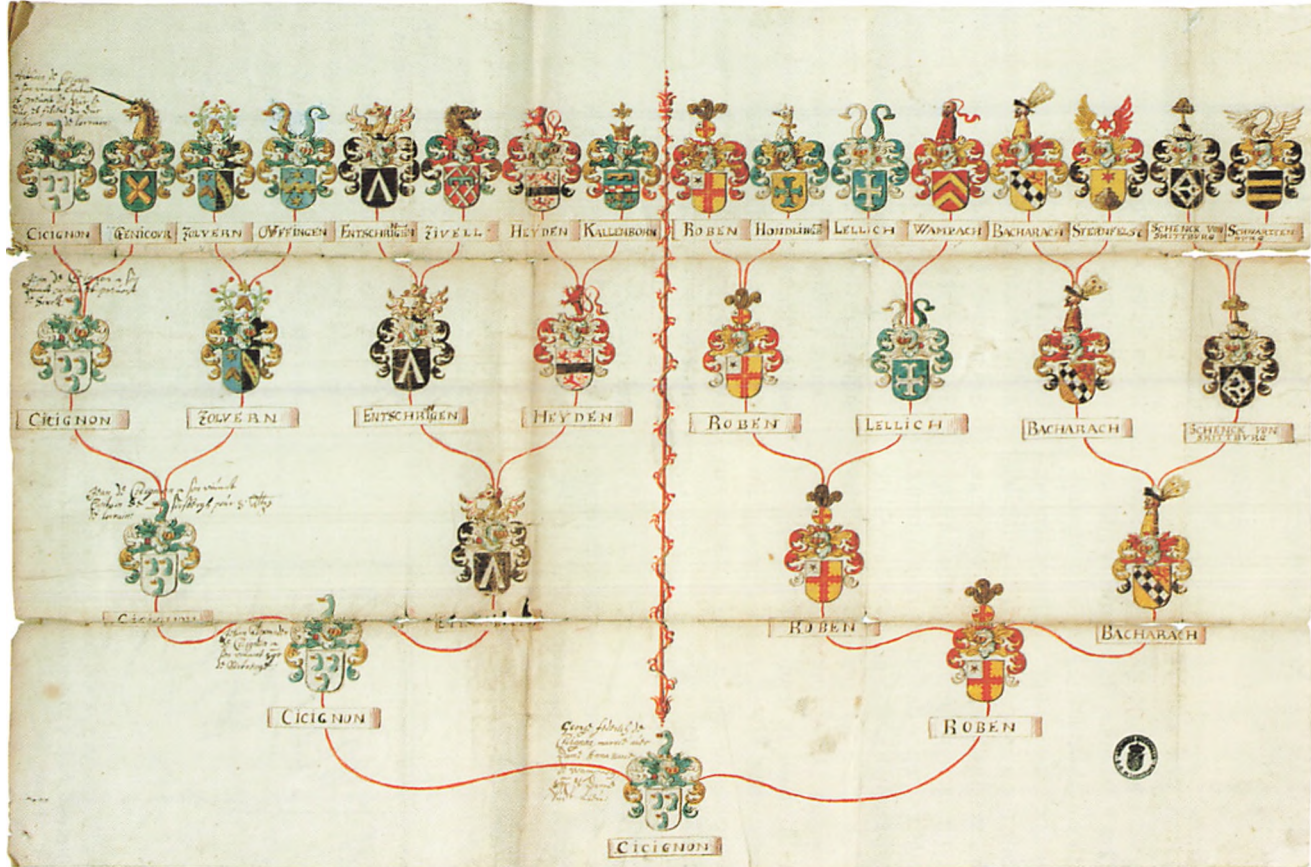
I det ovenfor nevnte adelsleksikon finner vi om Cicignon: "En nederlandsk Familie, hvoraf Generalmajor Johan Caspar Cicignon i Kong Frederiks den Tredies Tid kom herind i Riget. Vaabenet er i blaaf Feldt tre

Våpen for familien Cicignon. J.-C. Loutsch: *Armorial du pays de Luxembourg*. *Armoiries de la famille Cicignon*. J.-C. Loutsch: *Armorial du pays de Luxembourg*.

hvite Svanchoveder med Halse (2, 1) og paa Hjelmen et hvitt Svanchoved med Hals. Tab. XVIII. No. 14. Familien har eyet Nakkebølle i Fyen, og florerer endnu". Det som er riktig, er at familien kom til Danmark i Frederik III's tid, at den hadde eiet Nakkebølle og at den fremdeles blomstret i 1787. Men ellers er det gale opplysninger. Løvenskiold skriver i sin nøkkel at Cicignon førte tre hvite svanhoder i blått. Men ingen av Cicignonseglene har skravering som tyder på at feltet har vært blått. Da min kollega Monica Aase og jeg utgav vår registrering for seglene i Universitetsbiblioteket i Trondheim, prøvde vi å unngå å beskrive tinkturer, hvis det ikke var skravering i seglet.

Ved den 21. Internasjonale kongress for genealogi og heraldikk i Luxembourg 1994, holdt jeg foredrag om "Johan Caspar Cicignon of Oberwampach; a Luxembourg immigrant in Norway".³ Av heraldisk litteratur benyttet jeg meg av foruten Frommes, også av dr. Jean-Claude Loutsch store og imponerende kvartbinds verk "Armorial du pays de Luxembourg".⁴ Der har han denne blasonering av Cicignon: "D'argent à trois têtes et cols de cygne d'azur, becquées d'or; C.: Un cygne, le vol levé; C.: Un des cols et tête de l'écu. Ou: Un cygne, le vol levé. (A. H. / H. A. / Arch. Lux. Sect. Hist. Familles: Cicignon). Variante: Idem, les têtes de cygne remplacées par des têtes de canard". Men denne siste varianten med and isteden for svane, mener Dr. Loutsch må

være en feil fra gravørens, tegnerens eller billedhuggerens side, da svanehodene (les têtes de cygne) selvfølgelig er et ordspill på navnet Cicignon. Han føyer også til at denne familien, som har vært knyttet til Luxembourg siden 1500-tallet, muligens kommer fra Lorraine. Ved den før nevnte genealogiske og heraldiske kongress var det også en stor heraldisk og genealogisk utstilling.⁵ På side 29 i utstillingskatalogen finner vi en våpenanetavle for Georges-Frédéric de Cicignon med hans 16 aner. Han var far til Johan Caspar Cicignon. Det vi merker oss her, er at Cicignonvåpenet er i sølv tre blå svanehoder med hals og med gull nebb. Vi legger også merke til at alle 16 aner er forskjellige. Jeg kan ikke si det helt sikkert, men jeg har på følelsen av at på tilsvarende anetavler fra samme tidsrom i Danmark eller Norge, vil man vel finne anetap.

Her er ikke stedet for å gjengi Johan Caspar Cicignons karriere i den danske og i den norske hær. Men jeg henviser til min før nevnte artikkel om J. C. Cicignon og hans efterslekt samt annen litteratur.⁶ Jeg vil bare nevne at trondhjemmerne kan takke generalmajor Cicignon og generalkvartermester Anthony Coucheron for at Trondheim i dag har så brede gater. En bybrann i april 1681 la hele byen i aske. Cicignon og Coucheron fikk i oppdrag av Kongen å regulere og bygge opp byen

med brede rette gater, som gjorde brannfaren for hele byen mindre. G. Kavli omtaler det som "... et sjeldent stykke europeisk byplankunst fra 1600-tallet, den gir et arkitektonisk helhetsbilde som er noe av det fineste det dansk-norske enevelde frembrakte på dette området". I dag er de brede gatene nyttige med hensyn til biltrafikken. Men senest ved storbrann i Trondheims gamle trebebyggelse lørdag 7. desember 2002, ble ilden begrenset til et kvartal på grunn av Cicignons brede gater. Cicignon og Coucheron bygget også byens festning Christiansteen (i dag Kristiansten), som skulle forsvare byen under Den store nordiske krig. Navnet Christiansteen, var til ære for kong Christian V.

I 1686 ble J. C. Cicignon belønnet med Dannebrog. Hans våpen er gjengitt i Ordenskapitlets våbenbøger, Amalienborg Slot, København. Det viser i sølv tre blå svanehoder med hals (2, 1), men hvor også nebbene er blå. På hjelmen et svanehode som i skjoldet mellom to utslåtte sølv svanevinger. Hans motto er:

Courage sans conduite
Est un seigneur sans suite
Conduite sans courage
Est en pauvre personnage

Det må kunne oversettes med "Mot uten dannelse, er en dårlig følgesvenn. Dannelsen uten mot, er en ynkelig person". Dette

Våpenanetavle for Georges-Frédéric de Cicignon herre til Wampach, med hans 16 aner. Archives de l'État Luxembourg; Cicignon-Génicourt-Frantz de Soleuvre-Uffingen-Encherin-Zievel-Heyden-Kaldenborn-Lontzen de Roben-Hondelange-Lellich-Wampach-Sponheim de Bacharach-Sternfels-Schenck de Schmitbourg-Schwarzenberg. Foto: Dominique Krier, Archives de l'État. *Tableau de quartiers de Frédéric de Cicignon, seigneur de Wampach, milieu du XVIIe siècle. Archives de l'État, Luxembourg; Cicignon-Génicourt-Frantz de Soleuvre-Uffingen-Encherin-Zievel-Heyden-Kaldenborn-Lontzen de Roben-Hondelange-Lellich-Wampach-Sponheim de Bacharach-Sternfels-Schenk de Schmitbourg-Schwarzenberg. Photo: Dominique Krier, Archives de l'État.*

Våpen for Johan Caspar Cicignon som ridder av Dannebrog. Fra våpenrullene for ridderne av Dannebrog i Ordenskapitlet, Amalienborg slot, København. Foto: Societas Heraldica Scandinavica. *Armoiries de Johan Caspar Cicignon comme chevalier de Dannebrog. Armoriaux des chevaliers de Dannebrog dans "Ordenskapitlet", Chateau d'Amalienborg, Copenhague. Photo: Societas Heraldica Scandinavica.*

er motto for en gammel kriger. Vi har også segl for ham. Noen av dem er speilvendte, vel gravørens feil. Det ene som Dannebrogsskridter, har krone med ni kuler. Altså en grevkrone. Han mente vel at han som ridder av Dannebrog rangerte med grever.

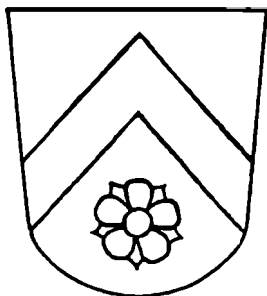
Det kan være på sin plass å nevne våpenet for den norske slekt Coucheron. I følge Hans Cappelen fører den: "I rødt en gull sparre over gull rose. På kront hjelm en gull rose". Cappelen nevner også at

slekten har ført i sølv en rød sparre og rose. Det stemmer overens med Rietstap, som har: "D'arg(ent) au chev(ron) de gu(eules), acc(ompagné) en p(ointe) d'une rose à six feuilles du même. C(as)q(ue) cour(roné). C(imier): la rose. Cappelen nevner at Willem Coucheron (død 1689) av slekt fra Luxembourg, kom fra Nederland til Norge 1657 og førte våpenet. Men i følge muntlig meddelelse til meg fra dr. Loutsch, er ikke dette en slekt fra Luxem-

Fire forskjellige segl for Johan Caspar Cicignon. Øverst fra venstre: 1670, 1674, 1682, 1695. Legg merke til at tre av seglene er vendt den gale veien. Rigsarkivet, København.

Quatre sceaux différents de Johan Caspar Cicignon. En haut à gauche 1670, 1674, 1682, 1695. Notez que trois des sceaux sont latéraux et reversés. Le sceau de 1695 avec l'Ordre de Dannebrog. Archives nationales, Copenhague.

Våpen for slekten Coucheron. I rødt en gull sparre over en gull rose. På kronet hjelm en gull rose. H. Cappelen.

Armoiries de la famille Coucheron. De gueules au chevron d'or, accompagné en pointe d'une rose du même. Cq. Couronné. C.: la rose. H. Cappelen.

bourg. Han har den da heller ikke slekten i sitt store verk om luxemburgisk heraldikk.⁷

Hans sønn Friderich Christoph Cicignon (ca. 1667-1719) deltok i Den spanske arvefølgekrig (1701-1703) og i Den store nordiske krig (1709-1720).⁸ Som generalmajor og kommandant i Fredrikstad, Norge, fortsatte han de fortifikasjonsarbeider, som var påbegynt av hans far. For både ham og hans hustru Karen Hausmann (1682-1744) finnes det segl i Rigsarkivet, København. F. C. Cicignon hadde fire barn med sin hustru. Den eldste var Ulrich Friderich Cicignon (1698-1772).⁹

Også han hadde en militær karriere. Men som oberst ble han utnevnt til stiftsamtmann i Bergen i 1749. Til tross for alt han gjorde for bergenserne, endte han opp i ubhageligheter i den såkalte Strilekrigen.¹⁰ Saken gjaldt en ekstraskatt som allmuen protesterte mot og som førte til opp-tøyer. Cicignon ble kritisert for sin opp-treden. Men de som hadde skrevet ut ekstraskatten uten tanke på de vanskelige for-

holdene som var i Norge på den tiden, kunne også kritiseres. Myndighetene kom da også på bedre tanker og opphevet skatten i 1772. Cicignon søkte seg bort fra Bergen etter disse opptøyene, men først da forholdene var blitt rolige igjen i 1766. Han flyttet til Sønderborg på Als.

Som sin farfar ble han ridder av Dannebrog og med samme våpen. Til tross for sin militære bakgrunn, må han ha vært en fredens mann, og han valgte som motto under sitt våpen: "Middelvey fejler ey".

U. F. Cicignon hadde 14 barn med sin hustru Nicoline Antonette von Brüggemann (1717-1799). Nr. 10 av disse var Friderich Gottske Cicignon (1748-1815). Han var kaptein ved et infanteriregiment i Jylland og døde som den siste mann av slekten i Danmark. Hans yngre søster Erica Sophia (1753-1818) var nr. 12 i barneflokket. Hun døde som den siste Cicignon i Danmark.

En yngre bror av Ulrich Friderich var Johan Friderich Cicignon (1701-1765). Han var kaptein i Norge ved samme regiment som sin eldre bror. Men han forlot

Sejl for Friderich Christoph Cicignon, 1715. Rigsarkivet, København.
Sceau de Friderich Christoph Cicignon, 1715. Archives nationales, Copenhague.

hæren i 1740 og kjøpte herregården Nakkebølle i Fyn. Han giftet seg i 1743 med Erica Christina baronesse Holck (1724-1744). Hun døde i barselseng. Hans neste hustru var Sophia Amalia Sehested (1721-1793). Hun fortsatte å drive godset da hun ble enke. Som sin mann var hun gavmild mot de fattige. I Åstrup kirke er det tre sandstens sarkofager for Johan Friderich og hans to hustruer. Sarkofagene er dekket med deres våpen.

Johan Friderich hadde en datter Erica Christina (1744-1792) med sin første hustru. Hun ble gift med Poul Abraham Lehn (1732-1804), som ble friherre i 1780. De hadde seks barn.

Et av barna var Sophia Amalia friherreinde Lehn (1764-1834). Hun giftet seg med Hans von Rantzau (1764-1808). Han fikk i 1804 patent som friherre med navnet Rantzow-Lehn. Våpenet er kvadrert med Lehn i 1. og 4. felt, og Blome i 2. felt. Det interessante er at han har sin svigermors våpen i 3. felt. Men det viser i gull tre sølv svanehoder med hals og med røde nebb (2, 1). Over det hele har vi Rantzau som hjerteskjold.¹¹

I gjengivelse av Rantzow-Lehns våpen i Danmarks Adels Aarbog 1924, mangler Blomes hund Halsbånd, mens H. Storck har den gjengitt med Halsbånd. Det siste er det riktige. Nils G. Bartholdy har ved e-mail 15.11.202 meddelt at, i protokollen med Christian VII's friherrelige patenter er der en tegning af baron Rantzow-Lehns våben. På denne har hunden Halsbånd, hvilket må svare til blasoneringen: "...imagine albi et armillati canis venatici...".

Finnes det nulevende etterkommere av Johan Caspar Cicignon? Det gjør det.

Segl for Karen Hausmann, Friderich Christoph Cicignons hustru. Dexter: Våpen for Cicignon. Sinister: Våpen for Hausmann (1 gull et rodt hus med to værhaner på taket, en fremme og en bak på mønet). Rigsarkivet, København.

Sceau de Karen Hausmann, l'épouse de Friderich Christoph Cicignon. Armoiries de Cicignon à dextre. Armoiries de Hausmann à sénestre (D'or à une maisonette de gueules, sommée de deux girouettes du même, l'une sur le devant et l'autre sur le derrière du toit). Archives Nationales, Copenhague.

Men jeg kan ikke vite om jeg har funnet alle. Sophia Amalia friherreinde Lehn hadde to søstre som også ble gift. Den eldste Margrethe Krabbe friherreinde Lehn (1766-1789), ble gift med Hartvig Gotfred Barner (1763-1811), som har etterkommere i grevene Ahlefeldt-Laurvig-Lehn. Anna Sophie comtesse Ahlefeldt-Laurvig-Lehn (1907-1986) giftet seg med Herman lensgreve Wedel-Jarlsberg (1902-1970) til stamhuset Jarlsberg i Vestfold i Norge. Familien lever i beste velgående i Norge.¹²

Den yngre søster av Margrethe, var Elisabeth Catharina friherreinde Lehn (1772-1802). Hun ble andre gang gift med Friderich Julian Christian von Bertouch (1761-1831). De nulevende danske baro-

nene Bertouch-Lehn er efterkommere av dette paret. Eva Sophie Nathalie baronesse Bertouch-Lehn (1926-1990), ble gift med Ib greve Holstein-Holsteinborg (1923-1982) til Holsteinborg, Fuirendal, Snedinge m.m. Det finnes derfor også

efterkommere av Cicignon i slekten Holstein.¹³

Budde

Et annet våpen hvor det gamle adelslekkon er upålitelig, gjelder slekten Budde.¹⁴

Ulrich Friderich Cicignon som ridder av Dannebrog. Fra våpenrullene for ridderne av Dannebrog, Ordenkapitlet, Amalienborg slot, København. Foto: Societas Heraldica Scandinavica.

Armoiries d'Ulrich Friderich Cicignon comme chevalier de Dannebrog. Armoriaux des chevaliers de Dannebrog dans "Ordenkapitlet", Chateau d'Amalienborg, Copenhague. Photo: Societas Heraldica Scandinavica.

Segl for Sophia Amalia Sehested, andre hustru til Johan Friderich Cicignon. Dexter: Våpen for Cicignon. Sinister: Våpen for Sehested (I blått tre sølv søblader (sjøgull) i trepass med bladspissene inn mot midten omkring en rød rose. På hjelmen fem svarte hegrsfjær). Rigsarkivet, København.

Sceau de Sophia Amalia Sehested, la seconde épouse de Johan Friderich Cicignon. Armoiries de Cicignon à dextre. Armoiries de Sehested à sénestre (D'azur à trois feuilles de marais ou de limnanthème (Nymphoides peltata) d'argent, posées en pairle, touchant de leurs sommets une rose de gueules, posée en abîme. C.: Cinq plumes d'héron de sable). Archives Nationales, Copenhague.

Her finner vi: "En marchisk Familie, som 1312 boede paa Rügen (see Hvitfeldt S. 327) og er kommet til Danmark med Dronning Sophie, Kong Friderich den Andens Gemalinde. Vaabenet er skraadelte fra venstre Hjørne, øverste Feldt blaate, deri en halv hvid Eenhjørning, nederste Feldt rudet af blaate og sølv. Paa Hjelmen, som er kronet, en halv hvid opspringende Eenhjørning. Tab. Xiii. No. 360. Familien har her eyct Nyslet, Gunnecrup, Tersløse, Lyngsholm etc." I Danmarks Adels Aarbog 1890 finner vi det samme våpen. Det er tydelig hvor Adelsaarbogen har hentet sitt forbilde fra.¹⁵ Her opplyses det også

at, "Til Danmark angives den at være kommen med Kong Frederik II's Dronning Sophia, men dette er ikke nøiagtigt, da Brødrene Mathias og Godslef Budde, der hørte hjemme paa Øen Øsel, alt vare herinde 1570".

Ser vi derimot i Rietstap, finner vi to varianter av enhjørningsvåpenet.¹⁶ Den ene varianten har denne blasoneringen: "Budde – Courlande. Taillé: au 1 d'argent, à la licorne naissant de gu(eules) mouv(ant) du taillé; au 2 échiq(ueté) en barre de sa(ble) et d'argent. C(imier): la licorne iss(ant). L(ambrequins): d'argent, d'azur et de gu(eules)". Den andre varianten ligner på våpenet i det gamle adelsleksikon og i Adelsaarbogen, men

Våpen for slekten Sehested. I blått tre sølv søblader (sjøgull) i omvendt trepass med bladspissene inn mot midten omkring en rød rose. På hjelmen fem svarte hegrsfjær. H. Storck: Dansk Vaabenbog. Kjøbenhavn 1910.

Armoiries de la famille Sehested. D'azur à trois feuilles de marais ou de limnanthème (Nymphoides peltata) d'argent posées en pairle renversé, touchant de leurs sommets une rose de gueules, posée en abîme. C.: Cinq plumes d'héron de sable. H. Storck: Dansk Vaabenbog (Armorial danois). Kjøbenhavn 1910.

hvor det skrå sjakkrutete feltet er i blått og gull: “Budde, Pom(éranie), Dan(emark). Taillé: au 1 d’azur à la licorne naiss(ant) d’arg(ent), mouv(ant) du taillé; au 2 échiq(uété) en barre d’or et d’azur. C(as)q(ue) cour(onné). C(imier): la licorne. L(ambrequins). D’arg(ent) et d’azur.” Rietstap bruker forkortelser, men her har jeg skrevet teksten fullt ut av hensyn til de av leserne som ikke er så fortrolig med fransk blasonering. Med hensyn til franske betegnelser på tinkturer, viser jeg til

min artikkel “Blasonering av norske kommunevåpen”.¹⁷

Jeg viser til den ovenfor nevnte opplysning om at vår slekt Budde er fra Øsel. Øsel (Saaremaa) hører til Estland og ligger ved innløpet til Rigabukten. Kurland er i dag en del av Latvia (Lettland). Vår slekt er altså en baltisk slekt og ikke fra Pommern. Når Rietstap skriver Poméranie, Danmark ved den andre varianten, så er det feil. Det var jo ikke slekten fra Pommern som innvandret til Danmark, men

Sarkofagene til Sophia Amalia Sehested og Johan Friderich Cicignon i Åstrup kirke, Fyn, Danmark. Foto: Nationalmuseet, København.

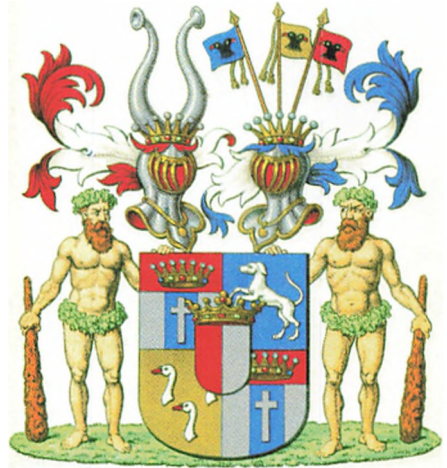
Les sarcophages de Sophia Amalia Sehested et Johan Friderich Cicignon dans l'église d'Åstrup, la Fionie, Danemark. Photo: Musée National, Copenhague.

slekten fra Baltikum. Ved den første varianten burde det ha stått, Courlande, Danmark, eller helst Estonie, Danmark, siden Øsel hører til Estland.

Flere av denne slekten tjente som offiserer i den danske og i den norske hær. En av dem var Vincentz Budde (1660-1729). Han var våren 1718 forfremmet til generalmajor og kommanderende general nordenfjells i Norge, og ledet forsvaret av Trøndelag ved general Armfeldts innfall i landsdelen. Carl Gustav Armfeldt (1666-1736) en finskfødt adelsmann var i 1718 blitt øverstkommanderende for den finsksvenske hær som under Den store nordiske krig skulle innta Trøndelag og Trondheim.¹⁸

Trondheim under ledelse av Budde, greide å motstå Armfeldts beleiring. Ved Carl XII's fall ved Halden, startet Armfeldt tilbaketoget til Sverige. Det endte med en tragedie i Tydalsfjellene i januar 1719 med "Tretusen mann kvar på fjället". Det var en tredjedel av den opprinnelige styrken. Budde ble kritisert for sin defensive krigføring. Men den var nok den riktige måte å føre krig på. Til å møte Armfeldts krigsvante og disiplinerte karolinere, hadde Budde soldater som han neppe ubetinget kunne stole på.

Nu kommer jeg til poenget. Vi er så heldige at Budde, til tross for all kritikk fikk belønning for sin innsats, nemlig Dannebrog i 1721. Hans våpen som ridder av Dannebrog viser: "Sinister skrådelt med 1. felt rødt med en sølv halv enhjørning fremspringende av delingen og 2. felt skrå sjakkrutet av sølv og svart. På hjelmen en oppvoksende sølv enhjørning. Hjelmkledet er rødt, sølv og svart."¹⁹ Dette stemmer mer overens med Rietstaps baltiske vari-

Våpenskjold for Baron Rantzow-Lehn eller Rantzau-Lehn. Kvadrert. 1. og 4. felt sølv med en blå pæl belagt med et sølv latinsk kors, rødt skjoldhode med friherrekroner (Lehn); 2. felt blått med springende sølv jakthund (Blome); 3. felt gull med tre sølv svanehoder med hals og med røde nebb (Cicignon); Over det hele et hjerteskjold kløvd av rødt og sølv og forsynt med kroner (Rantzau). Danmarks Adels Aarbog 1924.

Armoiries de Baron Rantzow-Lehn ou Rantzau-Lehn. Échiqueté, aux 1 et 4, d'argent au pal d'azur chargé d'une croix latine d'argent, au chef de gueules, chargé d'une couronne à sept perles (Lehn); au 2, d'azur au chien de chasse rampant d'argent (Blome); au 3, d'or à trois têtes et cols de cygne d'argent becquées de gueules (Cicignon); Sur le tout un écusson parti de gueules et d'argent, timbré d'une couronne (Rantzau). Danmarks Adels Aarbog (Annuaire de la Noblesse danoise) 1924.

ant, selv om vi her har sølv enhjørning og ikke rød. Vincentz Buddes motto som ridder av Dannebrog er interessant: "Vivre et mourir sans Tache". Altså leve og dø uten plett (på sitt skjold). Dette til tross for den kritikk han hadde vært utsatt for. Kan han ha tenkt på dette, og villet vise at den

Vincenz Buddes våpen som ridder av Dannebrog. Fra våpenbøkene for ridderne av Dannebrog, Ordenskapitlet, Amalienborg slot, København.

Armoiries de Vincenz Budde comme chevalier de Dannebrog. Armoriaux des chevaliers de Dannebrog, "Ordenskapitlet", Chateau d'Amalienborg, Copenhague.

sentrale ledelse mente han hadde handlet riktig?

Da Vincentz Budde døde, ble hans kiste satt ned i det Buddeske gravsted i Nidaros domkirke i Trondheim.²⁰ Hans eldre slektning oberst Friderich Budde til Rødslet var i 1649 blitt sjef for Trondhjemske nasjonale infanteriregiment. I østre oktogonkapell, bak høyalteret, ble det murt gravkapell under gulvet. Det er ikke spor etter gravstedet i dag. Men gravstenen finnes i Domkirkens samling av gravminner. Platen måler 1,43 x 1,22 m, med oberst Buddes og hans hustru Anna Urups vita i en oval i midten. I de fire hjørnene har platen de avdødes fedrene og mødrene våpen. Over til venstre (eller heraldisk høyre) har vi Budde, som er courtoisie-vendt. I øvre høyre felt har vi Urup, som viser hornet av en vær (vedder). På hjelmen er det to vedderhorn med en påfugleffær mellom hornene. Urup var uradel fra Skåne. Nede til venstre har vi våpenet for slekten Bjørn, som var oberst Buddes mødrene våpen. Våpenet som er courtoisie-vendt, viser en bjørnelabb, og på hjelmen et enhjørningshorn. Slekten Bjørn var uradel fra Fyn. Til

Budde
Courlard.

Budde
P.z.z.

To varianter av Buddes våpen med enhjørningen. Rolland.

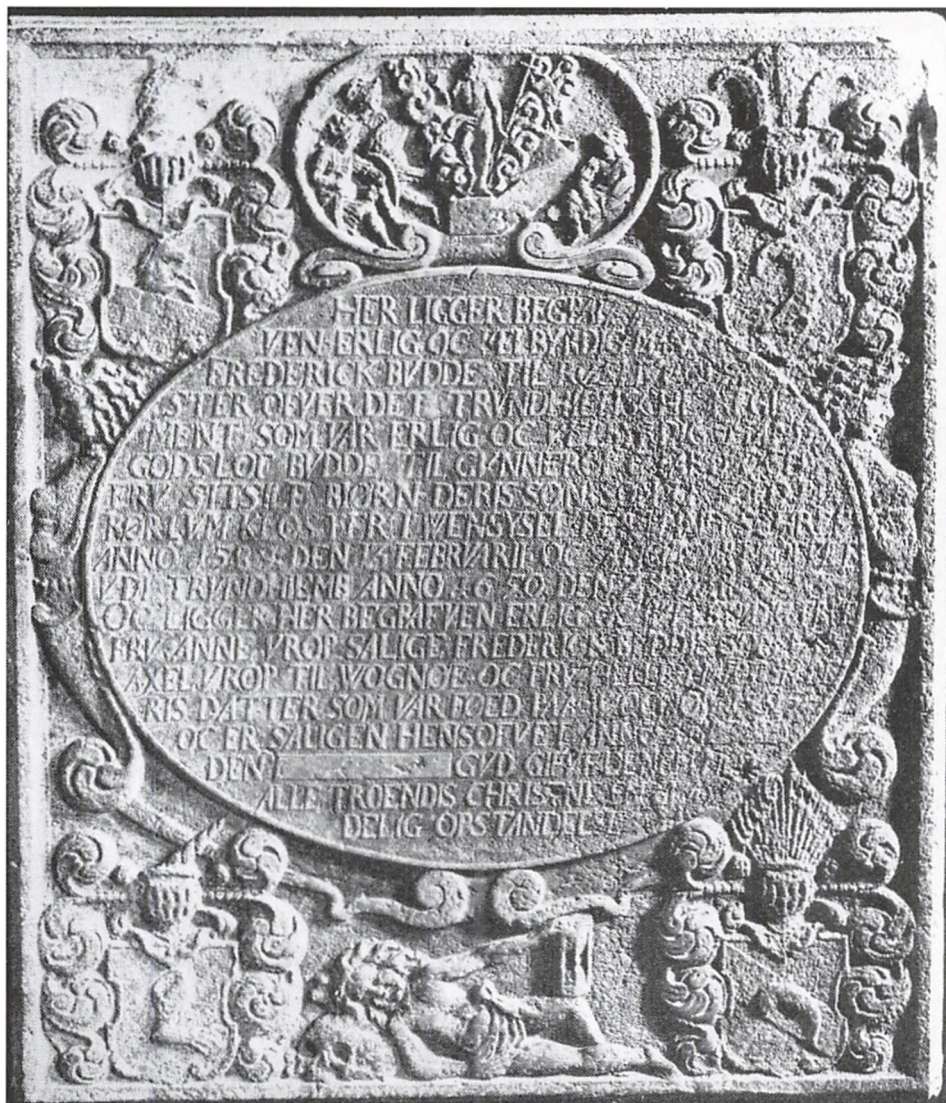
Deux variantes des armoiries de Budde avec la licorne. Rolland.

slutt har vi nede til høyre våpen for slekten Marsvin, som er det mødrene våpen for Anna Urup. Det viser en skråbjelke belagt med et marsvin, Meerschwein på tysk, eller nise som det heter på norsk. På hjelmen er det syv strutsefjær og syv faner. Slekten er uradel fra Fyn.

I Siebmacher's grosses Wappenbuch, Band 25, som omfatter Baltikum, finner vi denne varianten av Buddes våpen: "Schräglingsgeteilt; oben in Silber wachsend ein rothes Einhorn, unten blausilbernes Schrägschach. Aus dem ungekrönten Helme mit rothsilberblau wechselnden Decken wächst das Einhorn".²¹ Her kan vi også lese: "Uralte Pommersche Familie, welche sich von Rügen mit Königin Sophie, Gemahlin König Friedrichs II. von Dänemark in dieses Land wandte".

Ser vi derimot i Siebmacher, Band 18, som omfatter Pommern og Mecklenburg, finner vi tre slekter Budde.²² Budde I har ugle i våpenet. Budde II med: "Schild: Schräglinks geteilt, unten von B(lau) und G(elb) geschacht, oben auf B(lau) ein wachsendes w(eisses) Einhorn. Helm: Das wachsende Einhorn. Decken: b(lau) und w(eiss). Anm. Eine Variante zeigt ein r(otes) Einhorn und den Schach w(eiss) und schwarz. Vergl. über ein apokryphes Wappen der v. B. Neues Laus. Magazin LXVI p. 136". Budde III har et ørne- eller gribbeben fra sinister skjoldrand.

Hva kan vi lære av dette? Man kan ikke stole på alt som står på trykk. Den gang jeg arbeidet med mitt hovedfag i zoologi, lærte jeg at man skulle gå til primærkildene. En våpenanetavle fra 1600-tallet og Ordenskapitlets våpenbøger må vel regnes som primærkilder. Men selv her kan det forekomme uregelmessigheter.²³

Gravsten for oberst Friderich Budde og hans hustru Anna Urup. Til venstre Budde (fedrene våpen) og Bjørn: I blått en sølv bjørnelabb (modrene våpen); Til høyre Urup: I sølv et rødt vedderhorn (fedrene våpen) og Marsvin: I sølv en rød skråbjelke belagt med et sølv marsvin (nisc) (modrene våpen). Nidaros domkirke, Trondheim, Norge.

Dalle de colonel Friderich Budde et son épouse Anna Urup. À gauche Budde (armes paternelles) et Bjorn: D'azur à une patte d'ours d'argent (armes maternelles); À droite Urup: D'argent à une corne de bélier (armes paternelles) et Marsvin: D'argent à la bande de gueules chargé d'un marsouin d'argent (armes maternelles). Cathédrale de Trondheim, Norvège.

Buddes våpen i Siebmacher's Wappenbuch. Bind 25 (Estland, Kurland, Livland Oesel). *Armoiries de Budde. Siebmacher's Wappenbuch. Tome 25 (Estonie, Courlande, Livonie, Oesel).*

Buddes våpen i Siebmacher's Wappenbuch. Bind 18 (Pommern, Mecklenburg). *Armoiries de Budde. Siebmacher's Wappenbuch. Tome 18 (Poméranie, Mecklenbourg).*

Noter

1. H. Cappelen: *Det norske Cunningham-våpnet – en heraldisk identifisering.* – Heraldisk Tidsskrift 3:26, s. 249-261; Lexicon over adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmene. Kiøbenhavn 1787. Bind 1, s. 202, Tab. XIX.
2. H. Løvenskiold: *Heraldisk nøkkel.* Oslo 1978, 287s. Løvenskiold skriver i sin nøkkel at Cicignon forte tre hvite svanehoder i blått. Men ingen av Cicignons segl har skravering som tyder på at feltet er blått. Forfatterens verk bygger på seglsamlinger i Riksarkivet, Oslo; J.-B. Rietstap: *Armorial général.* Reprod. From the 2nd ed. 1884. London 1965. 2 bind; V. & H. V. Rolland: *Illustrations to the Armorial général by J.-B. Rietstap.* Baltimore 1967. 3 bind; H. Nissen og M. Aase: *Segl i Universitetsbiblioteket i Trondheim.* – Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Skrifter. Trondheim 1990, 244 s.ill.
3. H. Nissen: *Johan Caspar Cicignon of Oberwampach: A Luxembourg immigrant in Norway.* – Association Luxembourgeoise de Généalogie et d'Héraldique. Annuaire 1995 (1999), s. 73-90.
4. J.-C. Loutsch: *Armorial du pays de Luxembourg.* Luxembourg 1974, s. 290; B. Frommes: *Jean Gaspard de Cicignon, seigneur de Oberwampach.* Luxembourg 1977, 341 s.ill. Frommes har riktig gjengivelse av våpenet.
5. *Héraldique et généalogie au Luxembourg. Exposition à l'occasion du XXIe congrès généalogique et héraldique du 28 août au 3 septembre 1994. Luxembourg 1994,* s. 29; H. Nissen: *Austrått-borgens heraldikk med Ove og Herman Bielkes heraldikk.* – Heraldisk Tidsskrift 6:57, s. 336-350. Her vil man se at på farssidens 16 aner forekommer Tott to ganger og på

- morssiden de gamle Lunger to ganger. Kane har vi en gang på farsiden og en gang på morssiden.
6. Se note 3; R. Grankvist: *de Cicignon, Johan Caspar*. – Norsk biografisk leksikon. Bind 2, Oslo 2000, s. 214-215; G. Kavli: *Cicignon og Coucheron. Mennene som skapte planen av 1681*. – 300 år med Cicignon. Trondheim 1981, s. 11-26; O. V. Munthe af Morgenstierne: *Generalmajor Johan Caspar Cicignons Liv og Levned*. – Personalhistorisk Tidsskrift Rk. 7, bd. 5, 1921, s. 4-92; O. V. Munthe af Morgenstierne: *En udenlandsk Adelslægt i Danmark og Norge: de Cicignon*. – Personalhistorisk Tidsskrift Rk. 7, bd. 5, 1921, s. 230-239; A. Levin: *Nogle bemærkninger om Generalmajor v: Cicignons Hustru*. – Personalhistorisk Tidsskrift Rk.7, bd. 5., 1921, s. 240-241; Da Norge var forenet med Danmark, var det en dansk og en norsk hær. Offiserer kunne flytte var den ene hær til den andre. Flåten var imidlertid felles.
 7. H. Cappelen. *Norske slektsvåpen*. Oslo 1976, 275 s.ill; Se note 4.
 8. Se note 3.
 9. Se note 3; H. Nissen: *de Cicignon, Ulrik Frederik*. – Norsk biografisk leksikon. Bind 2, Oslo 2000, side 215-216.
 10. Se note 8.
 11. Danmarks Adels Aarbog 1924: *Lehn, Baron Lehn, Baron Kaas-Lehn, Baron Rantzow-Lehn*, s. 460-462; H. Storck: *Dansk Vaabenbog*. Kjøbenhavn 1910.
 12. Danmarks Adels Aarbog 1982-84: *Ahlefeldt*; Danmarks Adels Aarbog 1997-99: *Wedel*, s. 647-649.
 13. Danmarks Adels Aarbog 1886: *von Bertouch*; Rud. Bertouch-Lehn: *Efterretninger om Slægten Bertouch i Danmark og Norge*. København 1944; Danmarks Adels Aarbog 1988-90: *Holstein* s. 688-689, 693-694.
 14. Lexicon over adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmene. Bind 1, s. 93, Tab. XIII.
 15. Danmarks Adels Aarbog 1890: *Budde* s. 128-133.
 16. J.B. Rietstap: *Armorial général précédé d'un dictionnaire des termes du blason*. Tome 1. Reproduced from the 2nd Edition 1884. London 1965, s. 327.
 17. H. Nissen: *Blasonering av norske kommunevåpen*. – Heraldisk Tidsskrift 9:84, 2001, s. 129-147.
 18. Se note 12; O. Ovenstad: *Militerbiografier, den norske hærs officerer fra 18. januar 1628 til 17. mai 1814*. Oslo 1948. Bd.1, s 181-186; H. Hals: *Trondhjem 1718-1719. Beleiring, sykdom og død*. – Trondhjemske samlinger 1988, s. 61-122; K. Mykland: *Gjennom nodsår og krig 1648-1720*. – Norges historie. Bd. 7, Oslo 1988, s. 424-431; T. Boberg: *Tretusen mann kvar på fjället*. Stockholm 1961. 204s.ill; A. Løøv: *Armfeldts tog mot Trondelag 1718-1719*. Steinkjer 1983. 22s. 1bl.; S. Hedin: *Armfeldts fälttåg mot Trondheim 1718-1719, en kommenterat bibliografi / Armfeldtin sotaretki Trondheimin 1718-1719, kommentoitu bibliografia*. Visby, Visum 1986. 367s.ill. Et fold kart i lomme; Det vil føre for langt i denne artikkel å reddegjøre for historie og eierforhold til Øsel (Saaremaa). De estiske beboere var i eldre middelalder beryktet som sjørøvere. Jeg viser til Salmonsens Konversationsleksikon. København 1928, 2. udgave, bd. 2, s. 863.

19. S. Supphellen: *Innvandrerne by 1537-1800. Trondheims historie 997-1997*. Oslo 1997. Bind 2, s. 224. Siden det ikke fantes noe portrett av Vincentz Budde, ble hans Dannebrogsvåpen gjengitt i farver.
20. T. Lysaker: *Domkirken i Trondheim*. Bind III. Fra Katedral til sognekirke 1537-1869. Oslo 1973. 424 s.ill. Her er på side 102 illustrasjon av gravplaten for Fridrich Budde og Anna Urup; H. Nissen: *Angellslektens gravkrypt*. – Småskriftserien nr. 18. Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeiders forlag. Trondheim 2001, s. 8; H. Nissen: *En innføring i begrepet heraldikk, med noen eksempler fra Trøndelag*. – Trondhjemske samlinger 1991, s. 5-50. Avbildning av gravstenen; Ø. Ekroll. *Her hvilir..... Nidarosdomens gravsteinutstilling*. Trondheim 2002, 66s.ill. Avbildning av gravstenen.
21. J. Siebmacher's Wappenbuch. Band 25. Neustadt an der Aisch 1980. *Der Adel der russischen Ostseeprovinzen (Estland, Kurland, Livland, Oesel)*, s. 266, Tafel 82.
22. J. Siebmacher's grosses Wappenbuch. Band 18. *Die Wappen des Adels in Pommern und Mecklenburg*. Neustadt an der Aisch 1978, s. 13, Tafel 8.
23. N. G. Bartholdy: *Tilblivelsen af våbenerne for ridderne af Dannebrog i det 17. og begyndelsen af det 18. århundrede*. – Heraldisk Tidsskrift 3:27, 311-325. Bartholdy nevner side 322: "Når adskillige sider i våbnbogen viser våbener (Rosenkrantz, Plessen, Vind m.fl.) der er spejlvendte i forhold til, hvad man må anse for at være det rigtige, er det tydeligt at forlægget skal søges i en courtoisie-vendt udførelse af det gældende våben....".

Résumé

Selon Løvenskiold et Rictstap, la famille Cicignon portait d'azur à trois têtes et cols de cygne d'argent. Ceci est inexact parce que les auteurs n'ont pas connu les sources originales. Le dr. Jean-Claude Loutsch dans son oeuvre magistrale "Armorial du pays de Luxembourg" donne le blasonnement suivant à Cicignon: "D'argent à trois têtes et cols de cygne d'azur, bequées d'or; C.: Un cygne, le vol levé; C.: Un des cols et têtes de l'écu. Ou: Un cygne, le vol levé (A. H./H. A./Arch Lux. Sect. Hist. Familles: Cicignon). Variante: Idem, les têtes de cygne remplacées par les têtes de canard."

Cette version, le canard remplaçant le cygne, n'est certainement due qu'à une erreur du graveur, du dessinateur ou du sculpteur. L'emploi des mots "les têtes de cygne" est évidemment un jeu de mots sur le nom. Le dr. Loutsch ajoute que cette famille, peut-être d'origine lorraine, vit au Luxembourg depuis le XVIe siècle.

Dans les Archives de l'État au Luxembourg, est conservé un tableau de quartiers de George-Frédéric de Cicignon, seigneur de Wampach. Sur ce tableau du XVIIe siècle, la famille de Cicignon porte d'argent à trois têtes et cols de cygne d'azur, bequées d'or; C.: Un des cols et têtes de l'écu.

Le fils de George Frédéric, Johan Caspar Cicignon fit une carrière comme officier dans les armées danoise et norvégienne. Après l'incendie fatal de Trondheim, Norvège en 1681, Cicignon et le quartier maître général Anthony Coucheron élaborèrent un projet de reconstruction de la ville. Ils bâtirent également la forteresse

de Trondheim, Christiansteen (aujourd'hui Kristiansten), en l'honneur du roi Christian V de Danemark et de Norvège. En tant que chevalier de Dannebrog, Cicignon portait: "D'argent à trois têtes et cols de cygne d'azur; C.: Un des cols avec tête de l'écu, accompagnée d'un vol d'argent". Sa devise était:

Courage sans conduite
Est un seigneur sans suite
Conduite sans courage
Est un pauvre personnage

Le fils de Johan Caspar, Friderich Christoph Cicignon (ca. 1667-1719) était officier de fortification comme son père, et portait les armes de Cicignon.

Le petit-fils de Johan Caspar, Ulrich Friderich Cicignon (1698-1772) a aussi fait une carrière militaire. Comme colonel, il fut nommé préfet diocésain de Bergen. Comme chevalier de Dannebrog il portait les mêmes armoiries comme son grand-père. Sa devise était: "Middelvey fejler ey (Le juste milieu ne se trompe pas)".

Ulrich Friderich Cicignon eut avec sa femme Nicoline Antonette von Brüggemann 14 enfants. Leur fils Friderich Gottske Cicignon (1748-1815), capitaine de l'armée danoise, est le dernier descendant mâle de la famille Cicignon. Erica Sophia (1753-1818), la soeur de Friderich Gottske, est la dernière descendante de la famille Cicignon.

Johan Friderich Cicignon (1701-1765), capitaine de l'armée norvégienne, était frère de Ulrich Friderich. Les sarcophages de Johan Friderich et de ses deux femmes Erica Christina baronne Holck (1724-

1744) et Sophia Amalia Sehested (1721-1793) sont décorés de leurs armoiries.

Des descendants contemporains de la famille Cicignon existent dans les familles Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, Bertouch-Lehn et Holstein au Danemark et Wedel-Jarlsberg en Norvège. Mais peut-être existe-t-il aussi d'autres descendants contemporains?

On remarque aussi des erreurs dans les armoiries de Budde. Rietstap en donne deux variantes des armoiries de Budde. 1. Budde- Courlande. Taillé: au 1 d'argent, à la licorne naissant de gueules mouvant du taillé; au 2 échiqueté en barre de sable et d'argent. C.: la licorne issant. L.: d'argent, d'azur et de gueules. 2. Budde - Poméranie, Danemark. Taillé: au 1 d'azur à la licorne naissant d'argent, mouvant du taillé; au 2 échiqueté en barre d'or et d'azur. Casque couronné. C.: la licorne. L.: d'argent et d'azur.

Des membres de la famille baltique ont servi comme officiers dans les armées danoise et norvégienne. Danmarks Adels Aarbog 1890 (Annuaire de la Noblesse du Danemark) leur donne un blasonnement incorrect: Taillé: au 1 d'azur à la licorne naissant d'argent, mouvant du taillé; au 2 échiqueté en barre d'azur et d'argent. Casque couronné. C.: la licorne. Vincentz Budde, (1660-1729), major général et commandant à Trondheim pendant la Grande Guerre Nordique (1709-1720), portait à titre de chevalier de Dannebrog: Taillé: au 1, de gueules, à la licorne naissant d'argent mouvant du taillé; au 2, échiqueté en barre de sable et d'argent. C.: la licorne issant. L.: de gueules, d'argent et de sable. Sa devise était: "Vivre et mourir sans Tache".

Siebmacher Vol. 25 (Estonie, Courlande, Livonie, Oesel) propose la variante: Taillé: au 1, d'argent à la licorne naissant de gueules, mouvant du taillé; au 2, échiqueté en barre d'azur et d'argent. C.: la licorne issant de gueules. Siebmacher Vol.

18 (Poméranie et Mecklenbourg) écrit: Taillé: au 1, d'azur à la licorne naissant d'argent, mouvant du taillé; au 2, échiqueté en barre d'azur et d'or. C.: la licorne issant d'argent.

President Tarja Halonens vapen

Av Antti Matikkala

Republiken Finlands president Tarja Halonen har antagit ett vapen. Blasoneringen lyder: "sköld kluven av guld och rött med en liljeskura". Vapnets valspråk är "Yhteisen kansan puolesta" (För ett enat Folk). Vapnet är komponerat av en av Finlands ledande heraldiska konstnärer, Harri Rantanen (f. 1954) från Tammerfors. Vapenbilden av Halonens vapensköld med Serafimerordens kedja som nu publiceras i denna tidskrift är målad av Rantanen. Harri Rantanen har tidigare också utformat Finlands förre president Martti Ahtisaaris vapen. År 1997 förlänades Rantanen förtjänstkorset av Finlands Lejons orden.

Enligt konstnären har Halonens vapen ingen speciell symbolisk innebörd. Den heraldiska liljan, av vilken en liljeskura bildats, kan enligt Rantanen ses som en gammal maktsymbol, men även som något som markerar den ställning som Halonen i egenskap av Finlands första kvinnliga president innehar. På sätt och vis är Halonens vapen också ett s.k. talande vapen; i finsk heraldisk terminologi är "kluven" nämligen "halkoinen".

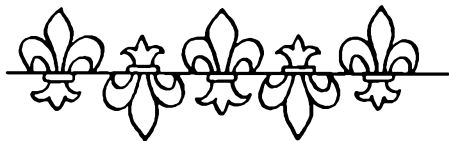
Halonens vapen är det första i finsk heraldik där en liljeskura förekommer. Det är fråga om en förenklad version

av den "liljeskura" (på engelska "flory counter-flory"), som presenterades av Arvid Berghman i *Heraldisk vademecum* (1938), och som egentligen bara är en delningslinje och inte alls en skura. "Den förenklade liljeskuran" introducerades i finsk heraldik år 1982 av Olof Eriksson (1911-1987) i hans bok *Heraldiikka ja symbolit* (Heraldik och symboler), i vilken han gjorde en distinktion mellan denna skura och "den klassiska liljeskuran" dvs. "flory counter-flory". I Kimmo Karas bok *Vaakunaselitys* (Blasoneringen) från 1989 har man bara tagit med "den förenklade liljeskuran" med namnet "liljakoro" ("liljeskura").

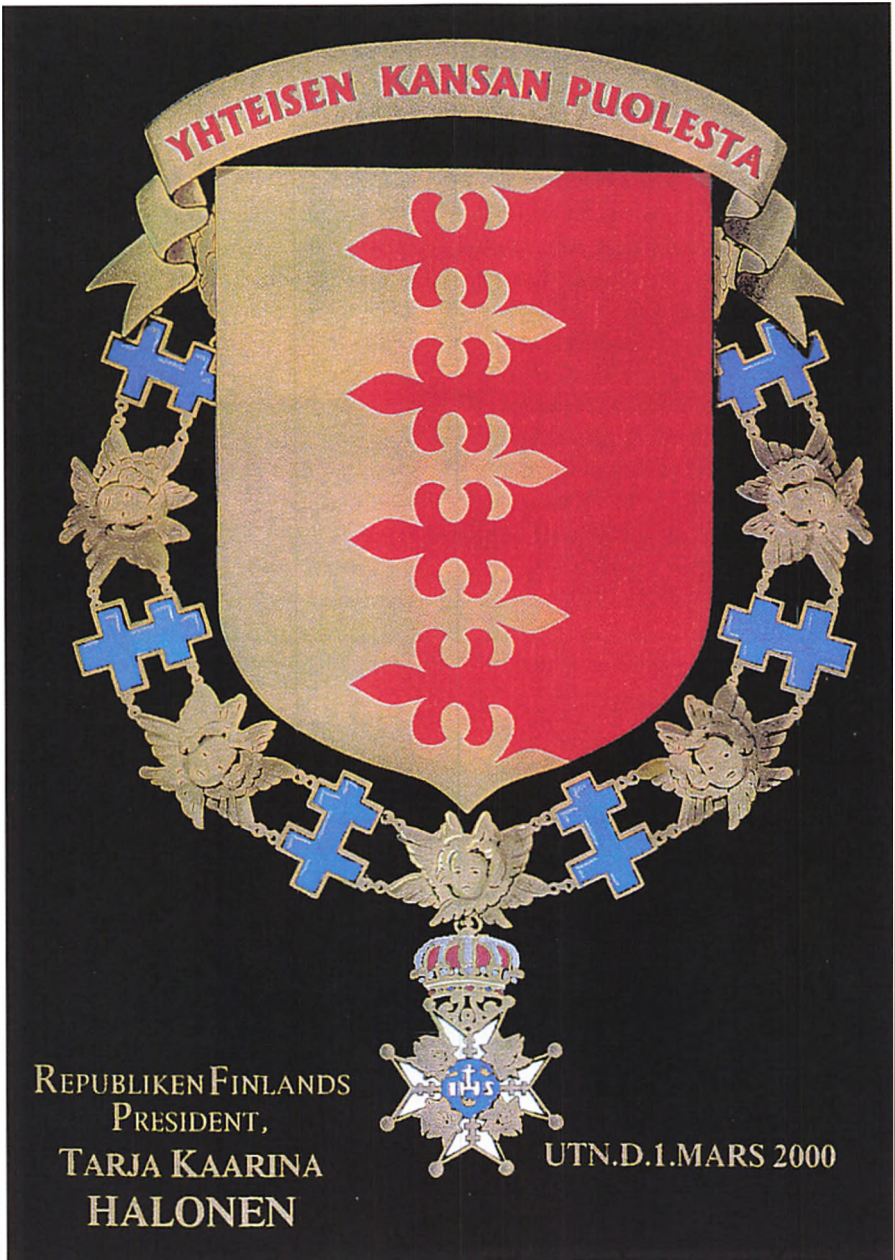
President Halonens vapen infördes i Heraldiska Sällskapets i Finland vapenregister under nr 1111 den 16 december 2002. En vapenrulla av finska person- och släktvapen som baserar sig på detta register är under bearbetning och skall publiceras i Heraldiska Sällskapets i Finland publikationsserie.

I sin eleganta enkelhet står Halonens vapen i harmoni med de övriga borgerliga vapen antagna av Finlands presidenter.

I samband med president Halonens vapen publiceras i detta sammanhang även president Kekkonens, president Koi-

Klassisk liljeskura och förenklad liljeskura.

Tarja Halonen. Förlaga för serafimersköld målrad av Harri Rantanen.

vistos och president Ahtisaaris vapensköldar i deras egenskap av riddare av Elefantorden/Serafimerorden.

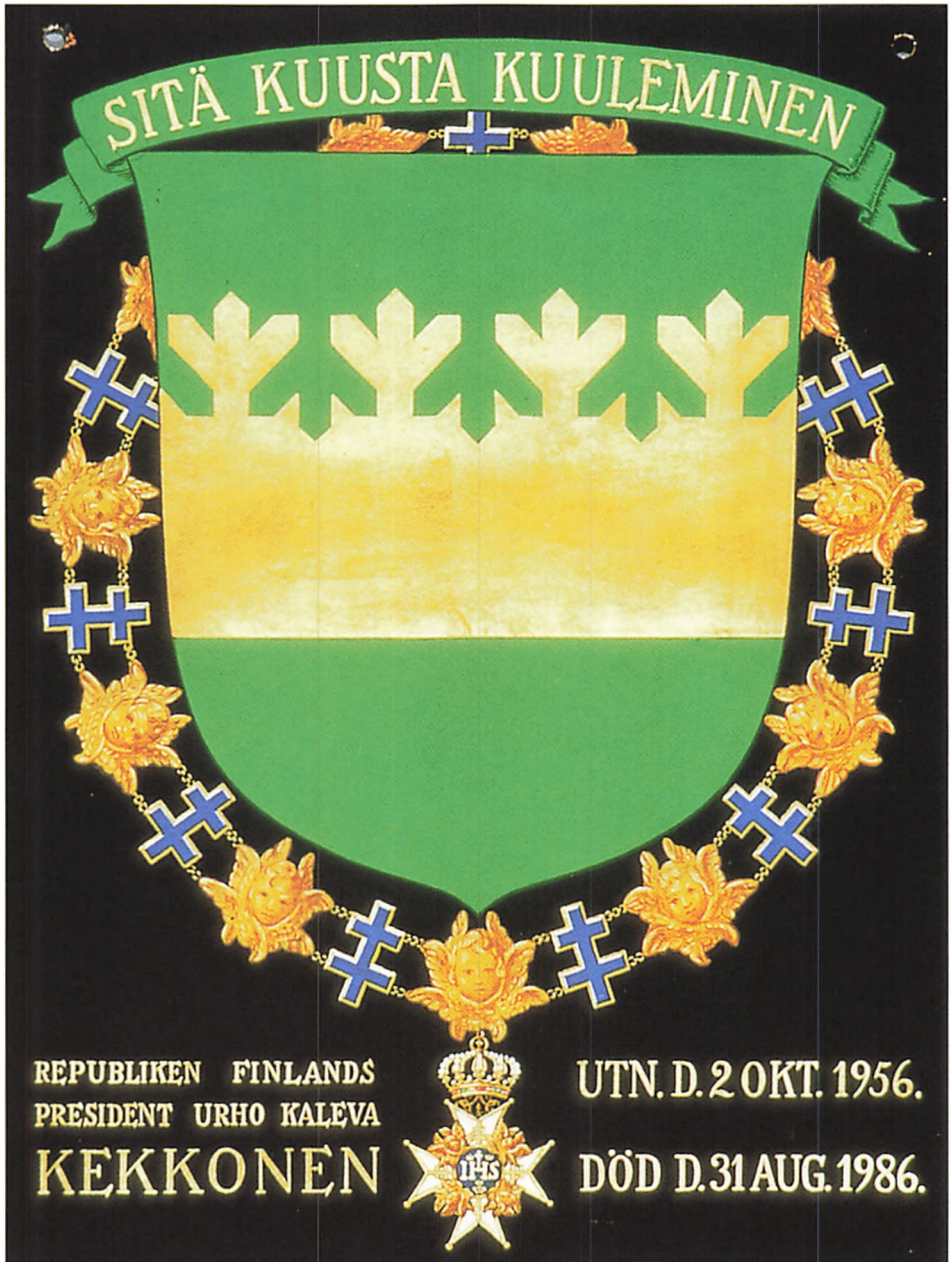
Urho Kekkonens (1900-1986) vapen är komponerat av Gustaf von Numers (1912-1978). Hans Elefantordens sköld målades av Franz Sedivy och hans serafimersköld av David Friefeldt. Valspråket, som är ett finsk ordspråk, lyder på svenska: "Lyssna till den granens susning...". Ordstävets fortsätter "...vid vars rot ditt bo är fäst", och det innebar således ett klart politiskt budskap till alla politiker. Vapenmotivet anknyter enligt presidentens önskemål till jord- och skogsbruket. Grankvistskuran i skölden och vapnets devis är i korrespondens med varandra på ett genialt sätt. Samma färger, med en granskura (grantoppskura) och en vågskura, användes av Olof Eriksson i 1978 då han komponerade ett landskapsvapen för Kajanaland, till

vilket landskap Kekkonen starkt associerades. År 1955 utnämndes statsminister Kekkonen till storkorsriddare av Dannebrogorden. Kekkonen valdes till republikens president år 1956, och samma år blev han utnämnt till riddare av Serafimerorden. Gustaf von Numers komponerade Kekkonens vapen år 1956 och det var ursprungligen avsett just för Dannebrogorden, men ingen storkorssköld av Dannebrogorden målades för honom eftersom han blev utnämnt till Elefantriddare redan följande år 1957.

Mauno Koivistos (f. 1923) vapen är komponerat av Knut Pipping (1920-1997). Hans serafimersköld är målad av Bengt Olof Kälde, hans Elefantordens sköld av Aage Wulff. Valspråket på svenska lyder: "För rikets bästa". President Koivistos vapen är ett s.k. talande vapen; namnet Koivisto på finska betyder björk-

Kajanaland. Komponerat av Olof Eriksson.

Urho Kekkonen. Serafimersköld malad av David Friefeldt. Foto: Kungl Maj:ts Orden.

Mauno Koivisto. Serafimersköld målrad av Bengt Olof Kälde. Foto: Kungl Maj:ts Orden.

Martti Ahtisaari. Elefantordens sköld målad av Claus Havemann. Foto: Frederiksborgmuseet.

lund. Den heraldiskt mycket kunnige Knut Pipping var professor i sociologi vid Åbo Akademi och president, dr. Koivistos tidigare universitetslärare.

Martti Ahtisaaris (f. 1937) vapen är komponerat av Harri Rantanen. Claus Havemann har målat Elefantordens sköld på förslag av Johan Alkjær. Serafimer-skölden målades av Bengt Olof Kälde. Valspråket på svenska lyder: "Den för-mår som vågar". Symboliken i Ahtisaaris enkla vapen är "presidentiellt" och hänvisar till presidentämbetet. Före sin presidentperiod gjorde Ahtisaari också en lång karriär i statens tjänst vid utrikesministe-

riet som diplomat. Själva vapenmotivet och färgerna är härledda från Finlands statsvapen och vapnet kan därigenom ses som en variant av detsamma, trots att de rosorna i Finlands vapen är av silver medan de rosorna i Ahtisaaris vapen är av guld. Fastän de nio silverrosorna i Finlands vapen inte hänvisar till Finlands nio historiska landskap, kan man notera att Ahtisaari tillträdde som president då antalet län i Finland var elva.

Ett stort tack riktas högaktningsfullt till president Martti Ahtisaari som vänligen har bekostat fotograferingen av hans Elefantordens sköld.

Finlands statsvapen ritat av Olof Eriksson.

Litteratur

Tom Bergroth: "Våra presidenters Elefant- och Serafimerordens vapensköldar". *Heraldica Fennica*. Espoo 1978, s. 63-70.

Per Nordenvall: *Kungliga Serafimerorden 1748-1998*. Borås 1998.

Roser og løver på kors og skjold. Finsk design i dekorationer og riddervåbener. Red. Nils G. Bartholdy. København 1983.

Summary

President Halonen's coat of arms

Mrs. Tarja Halonen, the President of the Republic of Finland has assumed a coat of arms, designed by Heraldic Artist Harri

Rantanen. President Halonen's arms are blazoned: "Per pale flory Or and Gules". The line of partition is a kind of simplified version of "flory counter-flory", called "liljakoro" in Finnish heraldic terminology, and it is now used for the first time in Finnish heraldry. President Halonen's coat of arms were registered by the Heraldry Society of Finland in the Register of Finnish personal and family coat of arms under the number 1111 in December 2002. The stall plates of the Order of the Elephant or the Royal Order of the Seraphim of the three former Presidents of Finland are also published here.

Heraldisk litteratur siden sidst

Vapenrulla

Skandinavisk vapenrulla 2001. 20 sidor, ISSN 0284-1517. Kristianstad 2002. Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla, Graagården i Vä, SE-291 65 Kristianstad. Pris: 130 SEK.

Den senaste årgången av Skandinavisk vapenrulla behandlar 20 vapen, varav 9 är tecknade av Jan Rancke, 6 av Tor Flensmarck, 2 av Kåre N Eikeland, 1 av Per Grönlund och de övriga 2 av vapenförarna själva. Om kvalitetsspidningen varit stor i tidigare årgångar av vapenrullan, är den katastrofalt stor i denna årgång. Tre vapenteckningar (Bjerring, Finger och Hindeke) borde utan vidare ha underkänts. Man frågar sig hur det heraldiska råd som anges på häftets bakpärm och som innehåller flera av våra främsta heraldiker kan ha godkänt dessa teckningar.

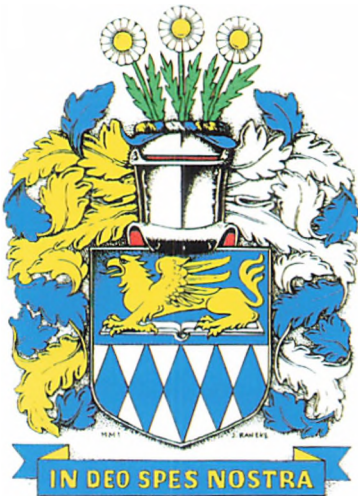
I övrigt föranleder innehållet en hel del reflexioner. Vapen Westdahl upptar i tinkturer-

na både rött och purpur. Purpur brukar ju förbehållas vapentält, vapenmantlar och foder i rangkronor, men här har purpur använts i kresten, och dessutom gränsar den till rött i hjälm-täcket, vilket är särskilt olyckligt, eftersom purpur här återgivits som en variant av karmirött, liggande ganska nära den röda färgtonen. Dessutom skall purpurn här syfta på att vapenföraren är teknisk officer i armén, som har lila som färg på uniformen, och lila är en violett och inte en röd färg.

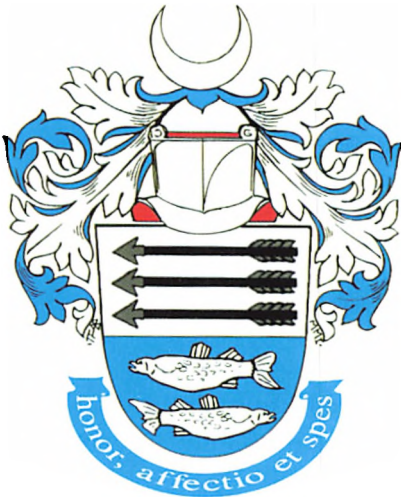
I vapen Danckler (ill 1) införs ett nytt myttdjur i svensk heraldik, nämligen en örnhövdad sfinx. (En sfinx är en humanoid, dvs lejonkropp med manshuvud, om den är egyptisk, och med kvinnohuvud, kvinnobröst och vingar, om den är grekisk.) Det som tecknats i vapnet är en varelse med framkropp av örn, alltså inte endast örnhuvud, och bakkropp av lejon, något som jag skulle vilja kalla örnlejon. Hur skall vapnet kunna tecknas entydigt av en heraldisk konstnär på grundval av denna blasonering?

Apropå blasoneringar förekommer ofta i SVR paranteser i dessa, i föreliggande häfte sju, vilket inte ökar tydligheten. I vapen Westdahl, Hagerman och Risberg är det helt klart att ett förtydligande avses och ej alternativ: "lila (purpur)", "johannesört (*Hypericum perforatum*)" och "et seks-rugs aks fra samme rot (såkalt 'Finnerug')". Men i vapen Andersson, Markussen Dale, Widenfalk och Fant är det mer oklart: "(naturfärgad) hök", "(kort) anker-tau", "(pilgrims)falk" och "naturfärgad (svart) trana". Där tycks sidoordnade eller underordnade alternativ anges. Eftersom blasoneringar skall vara entydiga bör paranteser undvikas.

Med risk för att anses alltför petig dristar jag mig att framföra en del ytterligare synpunkter

Ill. 1. Vapen Danckler.

Ill. 2. Vapen Fischer.

på det viktiga begreppet blasonering. Den i vapen Fischer (ill 2) angivna multefisken anses tydligen inte behöva förtydligas med det vetenskapliga namnet, trots att det rör sig om en hel familj fiskar, däremot anses tydligen johannesörten i vapen Hagerman behöva förtydligas. I vapen Elf anges ett lejon hålla ett armborst i "ramarna". Jag trodde att ramar var frambenen på en björn och inte framtassarna på ett lejon. Dessutom torde denna bestämning vara helt överflödig. I vapnen Ohlsson, Risberg och Gyllensten håller nämligen en panter, en björn resp ett lejon föremål på samma sätt utan angivande av vare sig ramar eller tassar. I vapen Westdahl anges i blasoneringen "plogjärn", i bilden tolkade som plogbillar och även i kommentarerna angivna som plogbillar. Varför användes då inte den vedertagna benämningen plogbill även i blasoneringen? I vapen Stjernberg förekommer "en störtad sexuddig stjärna". Hur skiljer sig en störtad från en icke störtad sexuddig stjärna? Såvitt jag förstår kommer alltid en udd att vara riktad rakt uppåt

Ill. 3. Vapen Dufva.

och en rakt nedåt eller som i vapen Stjernberg en lucka rakt uppåt och en lucka rakt nedåt, vare sig den är störtad eller icke.

En annan blasoneringsdetalj som jag vill diskutera/ifrågasätta och som konsekvent användes i SVR är de av Jan Raneke införda ersättningarna för adverbena bjälkvis, balkvis, ginbalkvis och stolpvis, nämligen med efterställda bestämningar. I stället för "bjälkvis ställda och stolpvis ordnade" före huvudordet skriver han "bjälkvis i stolpe" efter huvudordet och vinner på så sätt visserligen två ord, men förlorar i språklig klarhet. Att på detta sätt använda ett adverb som något slags efterställt adjektiv stör min språkkänsla, och att säga att tre föremål är "i stolpe" (vapen Fischer, ill 2), då de i själva verket befinner sig i övre sköldhalvan, eller "i bjälke" (vapen Dufva, ill 3), då de i själva verket befinner sig i ginstammen är inte särskilt lyckat.

Detta gör att jag själv tillämpar det äldre, vedertagna skrivsättet.

Lars C Stolt

Förhållandet vapenbeställare och heraldiker

Inga Lovén: *När Linné blev ledsen*. Res Publica nr 56, ISSN 0282-6062, Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Eslöv, 2002. Pris: 85 SEK.

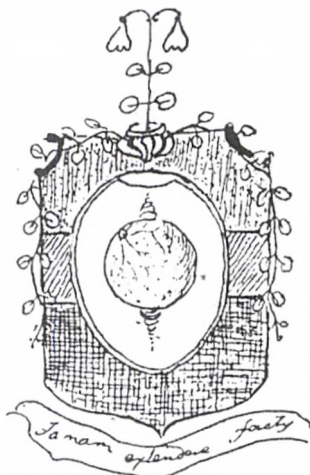
Ett sällan belyst område inom heraldiken, nämligen förhållandet mellan vapenbeställaren och heraldikern, tas märkligt nog upp i den litterära tidskriften *Res Publica*. Alla som sysslat med utarbetande av nya vapen känner till att förhållandet mellan en beställare av ett vapen och den som skall komponera och/eller utforma vapnet kan vara nog så knepigt och omfattat alltifrån diskussion över dispyt och till kamp och kan ställa stora krav på heraldikerns pedagogiska förmåga och uthållighet.

Konstnären Inga Lovén, född 1926, ger en roande skildring av hur Carl Linnæus vid sitt adlande 1762 till Carl von Linné hade besvär med sitt vapen. Uppenbarligen är hon inte

heraldiskt kunnig, men det hindrar inte att hon ger en synnerligen intressant beskrivning av Linnés kamp mot riksheraldikern.

Det förslag som Linné själv skissat (ill 1) består av en tredelad sköld med fälten rött, grönt (felskrasserat) och svart, symboliserande naturens tre riken: djurriket, växtriket och mineralriket. På dessa ligger ett ägg i längdsnitt med en vita och en gula med blodådror, luftbubblor, hinnor och embryo, symboliserande att naturen "continueras och perpetueras in ovo". Man kan föreställa sig hur riksheraldikern Daniel Tilas inte blir särskilt lycklig, då han får detta förslag, och ser problemen torna upp sig.

Tilas motförslag, som får Linné att gå i taktet, innebär att de tre färgfälten åtskiljs med ett gaffelkors av silver och ägget avbildas odelat i en blå, oval hjärtsköld. Linné bönar och besvär Tilas att få behålla ägget och "var nådig och låt mig slippa korset eller strålarna". Beträffande det otillåtna tinkurmötet som då skulle bli följden skriver Linné: "Jag vet väl att

Ill. 1. Linnés vapen enligt hans eget förslag. (Ur Th.M. Fries Linnébiografi).

Ill. 2. Adliga ätten von Linné af Kungl. Maj:ts fastställda vapen. (Ur Th.M. Fries Linnébiografi).

stricte vill man ej gärna hava färg på färg; men många hava det ändock." Linnéan i hjälmprydnaden fick han dock behålla, men Tilas hade lagt in en strutsfjäder på var sida om linnean, vilket föranledde Linné att skriva "att örten får stå tackar jag ödmjukast; men får jag icke slippa Strutsfjädrarna varom jag ödmjukast anhåller." Han slapp strutsfjädrarna, och i det slutgiltiga vapnet (ill 2) blev det i stället "asblommans stickiga stjälkar, knäckta. Var det Tilas val?"

I ett brev till sekreteraren i Vetenskapsakademien Wargentin skriver Linné:

"Landshövding Tilas har jag corresponderat med och sökt vinna honom med böner, humiliation och offert av all tacksamhet, om jag finge det behålla. Linnaea har han lämnat mig

i hjälmen, men tillägger en hop gycklerier, men i skölden förkastar han allt och giver mig absurditeter. 3 fälten får jag ej hava för det färg ej bör möta färg; en assumerad hypotesis, som väl i 50 andra vapen ej är observerad. Och ägget får jag ej hava för metall i metall, som även så litet är observerat, att jag kan visa 100 dylika. ... bara för jag det åstundar, skall det icke ske."

Då det gäller de tre märkliga kronorna, som står för naturens riken, ger man gärna Linné rätt. Vapnet skulle onckligen bli bättre dem förutan.

Jag tror att alla som komponerat vapen ibland stött på liknande problem. Dock med den skillnaden att de inte haft samma makt och myndighet som riksheraldikern Daniel Tilas.

Lars C Stolt

Kåre Norwald Eikeland 1929 - 2002

Kåre Eikeland på Nesbru i Asker, Norge, har avlidit i en ålder av 73 år efter en tids sjukdom. Kåre hade en militär bakgrund. Han har tjänstgjort som Signal Officer, UN Field Service i Indien och Pakistan åren 1955-1975. Han har också många års FN-tjänst i Tanzania, Afganistan, Uganda, Kenya och Zanzibar. Han har dessutom haft uppdrag i Cap Verde, Mocambique, Filippinerna, Ghana och Kina. Få heraldiker kan väl uppvisa en motsvarande utlandstjänst!

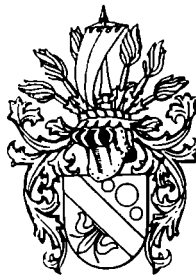
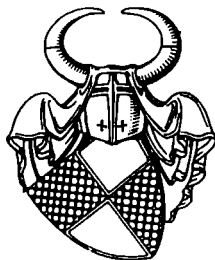
Kåres fädernesläkt är känd sedan 1563 och de sista 8 generationerna har burit namnet Eikeland efter släktgården på Heia i Bjerkreim. När Kåre dragit sig tillbaka till Nesbru, blev hans stora intresse HERALDIK, men även ordensväsendet ägnade han sin tid åt.

Hans fader Berner Eikeland (1903-1975) antog släktens vapen 1969, och det är presenterat i Skandinavisk Vapenrulla med nr 224/77.

Trots avsaknad av konstnärlig utbildning och formgivning, har hans entusiasm alltmer kommit att överbygga denna brist, och han har kommit att framstå som en av Norges mera produktiva heraldiker. Inte mindre än 25 vapen, som har skapats av Kåre, har under åren blivit registrerade i Skandinavisk Vapenrulla. Han har stått både för komposition och form.

Som människa var Kåre sympatisk och undertecknad känner stor saknad efter en verkligt god vän.

Jan Raneke

Ældre numre af HERALDISK TIDSSKRIFT, HERALDISKE STUDIER, SHS-slips og SHS-blazer-badge (back-numbers of Heraldisk Tidsskrift, publications on heraldry, the SHS-armorial tie and blazer-badge, for sale):

Følgende numre kan stadig købes: 4, 21, 22, 23, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49-50 (jubilæumsskriftet), 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86 - Pris pr. stk. kr. 70, nr. 49-50 dog kr. 300 og nr. 79-86 kr. 110 pr. stk.

Register til Heraldisk Tidsskrift, bind 5, nr. 41-48. Kr. 10.

Register til Heraldisk Tidsskrift, bind 7, nr. 61-70. Kr. 10.

Heraldiske Studier nr. 1. Knud Prange: Våbenanetavlen. Udsolgt.

Heraldiske Studier nr. 2. Bille Brahe: Gravmindernes Vidnesbyrd. Kr. 50.

Heraldiske Studier nr. 3. Ole Rostock: Nøgle til 808 skandinaviske skjoldholdere. København 1990. Kr. 50.

Heraldik i Norden = Heraldisk Tidsskrift nr. 49-50. Kr. 300.

SHS-slips I. Clubtie I /darkblue, w/coat of arms in colour). Kr. 100. Udsolgt.

SHS-slips II. Clubtie I /darkblue, strewn w/small coats of arms). Kr. 150.

SHS-blazer-badge, finest goldbraid and colours. Kr. 100.

Alle priser er excl. porto (all prices in Danish kroner and excl. postage).

Bestillinger stiles til (please send your order to):

SEKRETARIATET

Bybælpark 36, DK-3520 Farum, Danmark

SHS-slips samt blazer badge.

SHS club-ties as well as blazer badge.

HERALDISK TIDSSKRIFT

Udgives af *SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA*, hvis medlemmer modtager det gratis. Tidsskriftet udkommer med to numre årligt, i marts og oktober. Medlemskab koster pr. år Dkr. 250. Medlemskab én gang for alle (kun for personer): det 20-dobbelte. Heraldisk Tidsskrift kan ikke købes i løssalg.

Redaktør

Cand.mag. Poul greve Holstein, Berggreensgade 56, DK-2100 København Ø, Danmark.

Redaktionsudvalg

Godsägare Henrik Degerman, Irijala Gård, SF-034 00 Vichtis, Finland.

Tandlæge Per Hougaard, Bülowvej 5 B, 2. sal, DK-1870 Frederiksberg C, Danmark.

Universitetslektor, Ph.D. Peter Kurrild-Klitgaard, Nørre Søgade 39, 3. sal, DK-1370 København K, Danmark.

Førstebibliotekar, cand.real. Harald Nissen, Dalen hageby 54, N-7000 Trondheim, Norge.

Patentkonsult Lars C Stolt, Birger Jarlsgatan 113 A, 4tr, S-113 56 Stockholm, Sverige.

Amtsdirektør, cand.jur. Ernst Verwohlt, Strandengen 4, DK-4000 Roskilde, Danmark.

Skrivende medarbejdere i Heraldisk Tidsskrift nr. 85

Hum.kand. Antti Matikkala, Snellmansgatan 19-21 B 7, FI-00170 Helsingfors, Finland.

Førstebibliotekar, cand.real. Harald Nissen, Dalen hageby 54, N-7000 Trondheim, Norge.

Fil.dr. Jan Raneke, Vallgatan 3, Box 46, SE-234 21 Lomma, Sverige.

Patentkonsult Lars C Stolt, Birger Jarlsgatan 113A, 4 tv, SE-113 56 Stockholm, Sverige.

Societas Heraldica Scandinavica

Stiftet 1959 i København, er samlingspunktet for alle heraldisk interesserede i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Heraldisk Selskab har styrelsesmedlemmer i alle de nordiske lande, og foruden Heraldisk Tidsskrift udsender det skriftserien Heraldiske Studier. Heraldisk Selskabs hjemmeside er på adressen: www.heraldik.org

Heraldisk Selskabs styrelse

Arkivar, seniorforsker, cand.phil. Nils G. Bartholdy, Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, DK-1218 København K, Danmark (næstformand).

Avdelingschef, fil.kand. Tom C. Bergroth, PB 675, SF-20101 Åbo, Finland.

Advokat Hans Cappelen, Olav Vs gate 1, N-0161 Oslo, Norge.

Cand.scient. Steen Clemmensen, Bybækkpark 36, DK-3520 Farum, Danmark (sekretær).

Cand.mag. Poul greve Holstein, Berggreensgade 56, DK-2100 København Ø, Danmark (redaktør).

Universitetslektor , Ph.D. Peter Kurrild-Klitgaard, Nørre Søgade 39, 3. sal, DK-1370 København K, Danmark.

Civilingeniør, cand.polyt. Bo Møller, Bækkeskovvej 23, DK-2700 Brønshøj, Danmark (kasserer).

Statsheraldiker, fil.dr. Henrik Klackenborg, Rigsarkivet, Box 12541, S-102 29 Stockholm, Sverige.

Arkitekt Stefan Snæbjörnsson, Heidarlund 7, Box 112, IS-210 Gardabær, Island.

Antikvar, cand.mag. Allan Tønnesen, Ålholmvej 78, DK-2500 Valby, Danmark (formand).

Forskningsassistent, cand.phil. Susanne Vogt, Bernhard Bangs Allé 8, 2-54, DK-2000 Frederiksberg, Danmark.